

Schrijven en leren schrijven

1 januari 2004

Auteurs: Gert Rijlaarsdam, Martine Braaksma

Volume: 33

Nummer: 3

Pagina's: 3-16

Documenten

- [vonk_jrg33_049.pdf](#)

3 schrijven en leren schrijven gert rijlaarsdam martine braaksma schrijf-
vaardigheid speelt in alle jaren van het secundair onderwijs een grote rol bij neder-
lands maar ook bij andere vakken leerlingen moeten verschillende schrijfta ken
uitvoeren diverse tekstsoorten schrijven zoals betogende en informatieve tek sten
dossiers aanleggen werkstukken maken en essay achtige antwoorden schrij ven
voor sommige leerlingen is schrijven niet zo n probleem ze vinden het leuk en het
komt hen kennelijk aanwaaien voor de meeste leerlingen echter is leren schrij ven
een lange weg die weg proberen we te plaveien in het onderwijs door zinvolle op-
drachten te bedenken en door leerzame leeractiviteiten te arrangeren ie school-
boeken uit de jaren 60 para graafje goede raad waarin de school vergelijkt met de
huidige school boekauteur uitlegt wat een goede inleiding boeken ziet dat er veel
meer aan behelst de leerling mag dan zelf proberen dacht is voor schrijf-
vaardigheids die goede raad toe te passen in een nieuwe didactiek er is ook veel
meer tekst eigenlijk stellen we die leerling voor onderzoek beschikbaar over aller-
lei een dubbel probleem een schrijfprobleem didactische ingrepen die werkzaam
zijn zie en een leerprobleem en dat terwijl schrijven bijvoorbeeld rijlaarsdam van
den bergh al zo lastig kan zijn couzijn 1996 2004 een nog steeds niet gevenaard
overzicht van werkzame be de leerling die de schrijftaak gaat uitvoeren stand-
delen in schrijfvaardigheidsdidactiek moet in elk geval een aanvaardbare tekst
geeft george hillocks 1986 schrijven daar zal veel van zijn aandacht naar uitgaan
tegelijkertijd moet de leerling aantonen dat hij begrepen alle vooruitgang leerri-
jke didactieken heeft wat een goede inlei ten spijt ding is en zal hij dus pro veel
schrijflessen vooruitgang betekent echter niet dat we de beren de goede raad kun-
nen nog wel perfecte schrijfdidactiek die voor alle leerlin om te zetten in een con
een impuls gen werkzaam is in handen hebben het creet voorbeeld van een ge-
bruiken blijft zoeken proberen verfijnen dat maakt goede inleiding dit pro onderwi-
js ook zo n boeiend vak en alle bleem speelt vooral wan vooruitgang ten spijt veel
schrijflessen kun neer leerlingen een nieu nen nog wel een impuls gebruiken het
blijft we schrijftaak moeten leren uitvoeren zij opvallend dat veel schrijflessen voo-
ral be moeten dan in feite twee taken tegelijkertijd staan uit schrijfopdrachten van
het type uitvoeren een schrijftaak en een leertaak schrijf nu zelf een brief een
tekst waarin ze proberen een goede tekst te schrijven je vaak volgt zo n opdracht

na een een tekst zoals die van hen verwacht wordt jan feb 2004 nummer 3 33e jaargang 4 tegelijkertijd wordt van hen verwacht dat zij de tekst zoal aan inhoud bevatten en welke leren van de taakuitvoering maar daar retorische strategie zou werkzaam kunnen komen vooral zwakkere schrijvers niet aan zijn om het communicatieve doel te berei toe omdat zij alle aandacht nodig hebben ken voor de tekst zelf in een reeks van dissertatieonderzoeken langzamerhand zijn we tot het inzicht ge hebben we geprobeerd om alternatieve ko men dat er in schoolboeken weliswaar didactieken te beproeven waarin het leren meer aandacht voor schrijven sterker wordt benadrukt schrijfvaardigheidsdidac rijlaarsdam 1986 rijlaarsdam dupre veelal zijn de tiek is maar dat die aan 1987 van de gein 1991 overmaat 1996 leeractiviteiten dacht vooral de schrijfta couzijn 1995 braaksma 2002 al die erop gericht dat ken geldt en niet de pogingen hebben gemeen dat ze beogen leerlingen criteria leertaken als het om leren dat leerlingen inzicht verwerven in wat een verwerven schrijven gaat is het goede tekst is leerlingen moeten niet waaraan een patroon toch vaak goede alleen in de rol van schrijver verkeren maar bepaalde tekst raad oefening toepas ook in de rol van betrokken lezer in een bepaalde sen nakijken een over rijlaarsdam 1986 overmaat 1996 couzijn situatie moet wegend deductief 1995 en in de rol van de meer afstandelijke voldoen patroon dat er veelal toe onderzoekende lezer overmaat 1996 leidt dat slechts enkele couzijn 1995 braaksma 2002 steeds leerlingen in een klas de meer hebben we de nadruk gelegd op de oefenfase echt goed afronden met een leeractiviteit observeren tekst die een echt goede inleiding bevat zoals bedoeld in de paragraaf goede raad door middel van de didactiek leren door dat waren de leerlingen die niet zo erg veel observeren willen we vormgeven aan de moeite met schrijven hadden en daardoor procesgerichte aanpak van het schrijfonder genoeg cognitieve inspanning konden leve wijs we proberen het accent te leggen op ren om de extra leertaak bovenop het het schrijfproces en op schrijfstrategieen schrijven zelf tot een goede afronding te willen reflectie laten plaatsvinden op het brengen we zijn op zoek naar leeractivitei schrijfproces en het schrijfproduct en laten ten in het schrijfonderwijs die ook zwakkere leerlingen andermans teksten becommen schrijvers een kans bieden om te leren tarieren maar het meest kenmerkende van de didactiek leren door observeren is dat kijken we nog eens naar de leerrijke didac leerlingen niet leren schrijven door zelf tek tieken die hillocks 1986 in kaart bracht sten te schrijven maar door schrijfproces dan blijkt dat het aandeel van het schrijven sen en schrijfproducten van andere schrij zelf in die programma s relatief gering is dat vers modellen te observeren doordat zij wil niet zeggen dat er niet geschreven niet zelf schrijven kunnen zij zich beter rich wordt er wordt wel degelijk geschreven en ten op de leertaak het leren schrijven zie vaak ook herschreven maar er gebeurt veel figuur 1 in dit artikel zullen we kort uitleg meer dan dat en veelal zijn de leeractivitei gen waar het ons om gaat en u een lesplan ten erop gericht dat leerlingen criteria ver voorleggen zoals we dat hebben uitgevoerd werven waaraan een bepaalde tekst in een in het eerste jaar secundair onderwijs bij bepaalde situatie moet voldoen wat moet 12 13 jarigen 33e jaargang nummer 3 jan feb 2004 5 figuur 1 ten alle schrijfoefeningen de andere helft leren door observeren links versus leren van de leerlingen hoefden die oefeningen door zelf

schrijftaken uit te voeren rechts niet te maken in plaats daarvan keken zij naar een video waarop steeds twee leerlingen te zien waren die de schrijf de observerende oefeningen maakten de leerlingen leerden observerende leerlingen beter te schrijven moesten beslissen welk zonder ook maar van de twee leerlingen de te schrijven tijdens oefening minder goed de lessen maakte de observeren de leerlingen boekten veel meer leerwinst dan de zelf schrijf oefeningen makende leerlingen oftewel de observerende leerlingen de effectiviteit van leerden beter te schrijven zonder ook maar leren door observeren te schrijven tijdens de lessen michel couzijn 1995 1999 toonde aan dat martine braaksma 2002 verdiepte zich in leren door observeren effectiever was voor haar studies in het fenomeen observerend leren schrijven dan de traditionele vorm van leren het belangrijkste doel van haar schrijfonderwijs leren door schrijven waar onderzoek was om meer inzicht te krijgen in in leerlingen steeds zelf schrijf oefeningen de onderliggende processen ze richtte het maken couzijn liet twee dingen zien hij liet onderzoek op drie thema s zien dat leerlingen die de werking van hun 1 het observatieproces observeren is tekst konden observeren enorm veel leer een complexe activiteit die bestaat uit den deze leerlingen zagen een lezer die verschillende deelactiviteiten de vraag hun instructies uitvoerde met alle proble is welk van die activiteiten vooral bij men die een lezer in een niet volkomen draagt aan leerwinst¹ en meer in het instructietekst kan ontmoeten ze schreven algemeen hoe doen leerlingen dat daarna niet alleen veel betere instructies eigenlijk dat observeren maar hadden ook een goed beeld opge 2 relatie tussen leerlingkenmerken en de bouwd over wat een instructieve tekst nu effectiviteit van instructies voor leren eigenlijk behelst door observeren uit onderzoek is bekend dat de effectiviteit van leren in een ander onderzoek stelde couzijn door observeren afhankelijk is van ver 1995 vast dat leerlingen meer leerden van schillende factoren zoals het niveau van het kijken hoe andere leerlingen schrijf oefen leerlingen daarom is onderzocht welk ningen maakten dan van het uitvoeren van type instructie effectief is voor welk type de schrijf oefeningen zelf dat was nogal een leerling krasse bevinding couzijn maakte een les 3 effect van leren door observeren op senserie vier lessuren van 60 minuten voor schrijfprocessen er wordt veronder 15 jarige leerlingen over argumentatief steld dat de effecten van leren door schrijven de helft van de leerlingen maak observeren op schrijfproducten worden jan feb 2004 nummer 3 33e jaargang 6 veroorzaakt door veranderingen in leer activiteiten schrijfprocessen in een van haar stu 1 de schrijftaak zelf uitvoeren het alom dies heeft braaksma deze veronderstel vertrouwde oefeningen en taken maken ling onderzocht 2 observeren van twee leerlingen die de schrijftaak uitvoeren met de vraag wie we zullen de resultaten van braaksma haar van de twee doet het minder goed en onderzoek hier niet intergaal weergeven zie waarom vind je dat ook de bespreking van dit proefschrift door 3 observeren van dezelfde twee leerlin rita rymenans in vonk rymenans 2002 gen met de vraag wie van de twee een van de belangrijkste conclusies was dat doet het beter en waarom vind je dat verschillende leeractiviteiten op verschillen alle drie de leeractiviteiten kunnen effectief de momenten effectief zijn waarbij we zijn afhankelijk van het moment in de les een onderscheid moeten maken tussen planning en afhankelijk van het niveau van zwakke schrijvers en sterkere schrijvers² de leerlingen zie tabel 1

we onderscheiden dan drie verschillende tabel 1 effectieve leeractiviteiten fase 1 fase 2 eerste kennismaking enigszins bekend met leerstof met leerstof zwakke sterke zwakke sterke leeractiviteit leerlingen leerlingen leerlingen leerlingen 1 observeren welk van de twee doet de effectiefst effectiefst oefening minder goed en waarom 2 zelf oefeningen maken effectiefst effectiefst 3 observeren welk van de twee doet de effectiefst effectiefst oefening beter en waarom er lijkt dus een sequentie te bestaan van de slaan zij starten met 2 of gaan meteen naar drie leeractiviteiten in de volgorde zoals in 3 voor gemiddelde leerlingen maakt het de tabel 1 2 3 zwakkere leerlingen moe overigens niet uit wat zij doen zij leren ten beginnen met leeractiviteit 1 en als ze evenveel van beide typen leren door obser meer bekend zijn met de leerstof overgaan veren als van zelf schrijf oefeningen maken naar 2 sterkere leerlingen kunnen 1 over 33e jaargang nummer 3 jan feb 2004 7 een andere bevinding in braaksma haar voerden dezelfde hoeveelheid analyse acti studies was dat de leeractiviteit observe viteiten uit tijdens het hele schrijfproces ren het schrijfproces van observerende ook bleek dat de processen van leerlingen leerlingen verandert en de leeractiviteit zelf in de observatiecondities veel minder oefeningen maken niet3 het bleek dat leer homogeen waren dan de processen van lingen die hebben geleerd door observeren leerlingen in de controleconditie dit wijst er een ander schrijfpatroon vertoonden dan volgens ons op dat binnen de observatie leerlingen die leerden door doen leerlingen condities er leerlingen waren die hun routi uit de observatiecondities ondernamen nes overboord zetten en aan het leren meer metacognitieve activiteiten bijvoor waren beeld orientatie op het doel van de op dracht leerlingen die en analyse van de leren door observeren hebben geleerd tekst in het begin van het schrijfproces en in de praktijk door observeren meer uitvoerende acti de smikkel lessenserie vertoonden een ander schrijf viteiten zoals schrijven patroon dan en herlezen in het leren door observeren in communicatief leerlingen die tweede deel van het taalonderwijs lijkt een effectieve instructie leerden door doen schrijfproces bo ven vorm te zijn leerlingen kunnen kijken en dien maakten deze luis teren naar hoe lezers met een tekst leerlingen in het tweede omgaan zo krijgen ze inzicht in de inter en laatste deel van het actie tussen kenmerken van de tekst en lee schrijfproces meer gebruik van meta analy sprocessen en gaat voor hen een wereld se activiteiten bijvoorbeeld zo nu eens open leerl ingen krijgen zicht op tekstwer even kijken of alles in de tekst staat deze king maar leerlingen activiteiten zijn een indicatie voor reguleren kunnen ook zien hoe de processen tijdens het hele schrijfproces andere leerlingen leerta lieten de leerlingen uit de observatie ken oplossen kunnen in communicatief condities meer planningsactiviteiten zien uitvoeringen vergelijken taalonderwijs daar en tegen voerden leerlingen uit de con en reflecteren dan op de moeten leerlingen trole conditie die leerden door doen meer schrijftaak iets waar ze in verschillende schrijfactiviteiten uit in het begin van het als schrijvende leerlingen rollen kunnen schrijfproces en meer formuleringsactivitei nauwelijks aan toekomen deelnemen aan dat ten gedurende het hele schrijfproces omdat schrijven zo n onderwijs energievreter is ons idee een ander resultaat is dat leerlingen die is dat in communicatief hebben geleerd door observeren voor taalonderwijs leerlingen in bepaalde activiteiten een verloop in hun uit verschillende rollen moeten kunnen deelne voer-

ing lieten zien zij voerden bijvoorbeeld men aan dat onderwijs de rol van taalge in het begin van het schrijfproces meer ana bruiker de rol van het complement van de lyse activiteiten uit dan aan het einde van taalgebruiker en de rol van de beschouwer het schrijfproces leerlingen uit de controle of observator of onderzoeker in figuur 2 conditie die leerden door doen daarente brengen we de rollen schematisch met gen lieten een monotoon proces zien zij elkaar in verband jan feb 2004 nummer 3 33e jaargang 8 figuur 2 rollen van leerlingen in communicatief taalonderwijs deelnemer deelnemer zender schrijver ontvanger lezer onderzoeker observator analysator op zich is dit idee niet nieuw al in oudere waren de wikkels met punten erop niet vakdidactiekboeken werd gepleit voor meer verkrijgbaar de leerlingen schrijven complete communicatieve situaties en vervolgens een eerste versie van een klach voor een samengaan van taalvaardigheids tenbrief in het computertokaal alle leerlin en taalbeschouwingsonderwijs zie bijvoorbeeld vervullen dus de rol van zender schrij beeld griffioen damsma 1978 het ver uit figuur 2 de leraar verzamelde alle accent dat wij nu aanbrengen is het accent teksten digitaal op de leeractiviteiten in de onderzoekersrol het observerend leren les 2 de klas werd in vier groepen gesplitst twee om dit idee over schrijfvaardigheidsonder groepen waren de directie van de firma wijs ook praktische handen en voeten te smikkel iedere directiegroep stond voor de geven hebben we een favoriete schrijftaak taak om te vergaderen over de binnengeko omgebouwd tot een lessenserie zie voor de men brieven 10 stuks en er twee winnen taak rijlaarsdam 1997 de lessenserie de brieven uit te kiezen want er waren nog hebben we uitgevoerd in een eerste jaar maar twee setjes met gratis bioscoopkaart secundair onderwijs in amsterdam dus een jes in voorraad deze directies zijn dus de zeer multicultureel samengestelde klas4 de ontvangers lezers uit figuur 2 de twee lessenserie besloeg vier lessen van 45 andere groepen waren onderzoeksgroepen minuten tijdens de conferentie het observator analysator uit figuur 2 zij wer schoolvak nederlands in november 2003 den toegewezen aan een van de directie hebben we de lessenserie gedemonstreerd groepen de taak van de onderzoeksgroep drie weken later kregen we van een collega was uit te zoeken welke criteria en argumen die de demonstratie bijwoonde een beweren ten de directie nu gebruikte om de winnende king voor havo 5 einde secundair onder brieven te selecteren en om daarna de wijs 16 17 jarigen 5 onze lessenserie voor bevindingen te rapporteren aan de hele klas het eerste jaar zat zo in elkaar6 zodat iedereen in de gelegenheid zou zijn om zijn oorspronkelijke brief te herschrijven les 1 de vergadering van de directiegroepen introductie van de casus zie bijlage 1 duurde ongeveer 20 minuten daarna gin leerlingen spaarden voor gratis bioscoop gen de onderzoeksgroepen vergaderen om kaartjes door spaarpunten op wikkels van hun poster te maken die zij het volgende een candybar smikkelreep te verzamelen lesuur zouden tonen de resultaten van het maar voordat de actie geëindigd was onderzoek de directies vormden nu een 33e jaargang nummer 3 jan feb 2004 9 ander soort onderzoeksgroep zij bestudeer besluit den hoe het samenwerkingsproces binnen de onderzoeksgroepen verliep de lessenserie die we in de praktijk uitprobeerden bevatte elementen uit ons onderles 3 zoek naar observerend leren leerlingen de onderzoeksgroepen presenteerden ieder waren participant in de communicatie hun poster aan de hele klas daar-

na kwam schrijvers en lezers van teksten en ook de voorzitter van de directie aan de beurt observatoren van lezers zonder dat er ook die vertelde welke twee winnende brieven maar enig moment van instructie over de waren geselecteerd legde uit waarom legde kwaliteit van teksten was leerden leerlingen een verband tussen de brief en de criteria die wat er meetelt als je een effectief een klacht op de poster stonden en las de brieven wilt uit de posters van de onderzoeks voor voor de twee posters zie bijlage 2 groepen bevatten criteria voor goede argumentaties 4 tieve teksten gebrekkig alle leerlingen herschreven hun eerste oor geformuleerd wellicht in spronkelijke versie van de brief weer in het uw ogen maar met de zonder dat er ook computerlokaal eerst beslisten ze hoe ze mondelinge toelichting maar enig moment dat deden helemaal een nieuwe versie erbij wel degelijk ade van instructie over schrijven eerst op de geprinte versie wijzi quaat en in de taal van de kwaliteit van gingen aanbrengen of in de oorspronkelijke de leerlingen zelf hier is teksten was digitale versie verbeteringen aanbrengen sprake van een inductief leerden leerlingen de les besloot met een schriftelijke en daar leerpatroon eerst probe wat er meetelt als na mondelinge evaluatie ren en ervaren eerste je een effectief een versie daarna uitzoeken klacht wilt uit de leerlingen waardeerden de lessenserie wat de criteria zijn voor gemiddeld met een 8 op 10 ze waren zeer een effectieve klachten te spreken over de lessen we hebben brief en daarna de eerste gekeken naar de verschillen tussen de eer versie nog eens oppoet ste en laatste versies teksten uit les 1 en sen het geleerde in praktijk brengen het tekst uit les 4 iedereen op een leerling na hoofdstuk uit het schoolboek dat op deze ging vooruit vooral retorische aspecten van lessen volgde over argumentatieve teksten de teksten werden krachtiger aangezet in viel voor deze leerlingen in een zinvolle al bijlage 3 vindt u de brieven uit les 1 en 4 van reeds voorbewerkte bodem twee leerlingen sabine en roy⁷ opvallend detail de groep leerlingen die had opgetre den als observator onderzoeker boekte meer leerwinst dan de groep die optrad als directie gert rijlaarsdam martine braaksma instituut voor de lerarenopleiding universiteit van amsterdam wibautstraat 2 4 nl 1091 gm amsterdam rijlaars ilo uva nl braaksma ilo uva nl jan feb 2004 nummer 3 33e jaargang 10 noten 1 over deze studie is gerapporteerd in braaksma e a 2001 2 zie voor een gedetailleerde beschrijving braaksma e a 2002 3 voor een uitgebreide rapportage verwijzen we naar braaksma e a in druk 2004 4 we danken de schoolleiding van het pieter nieuwland college te amsterdam voor de toestemming om deze lessen te geven 5 zie voor die lessenserie 6 de leermaterialen zijn de downloaden via 7 deze namen zijn gefingeerd bibliografie braaksma m a h observational learning in argumentative writing proefschrift universiteit van amsterdam 2002 braaksma m a h g rijlaarsdam h van den bergh observational learning and the effects of model observer similarity journal of educational psychology 94 2002 p 405 415 braaksma m a h g rijlaarsdam h van den bergh b h a m van hout wolters observational learning and its effects on the orchestration of writing processes cognition and instruction in druk 2004 braaksma m a h h van den bergh g rijlaarsdam m couzijn effective learning activities in observation tasks when learning to write and read argumentative texts european journal of psychology of education 1 2001 p 33 48 couzijn m g rijlaarsdam lees en schrijfstrategieen leren door doen of leren door kijken vonk 25

1 sept okt 1995 p 42 53 33e jaargang nummer 3 jan feb 2004 11 couzijn m learning to write by observation of writing and reading processes effects on learning and transfer learning and instruction 2 1999 p 109 142 couzijn m j observation of writing and reading activities effects on learning and transfer proefschrift universiteit van amsterdam 1995 griffioen j h damsma zeggenschap grondslagen en uitwerking van een didac tiek voor het nederlands in het voortgezet onderwijs groningen wolters noordhoff 1978 hillocks g research on written composition new directions for teaching urbana ill eric clearinghouse on reading and communication skills national institute of education 1986 overmaat m schrijven en lezen met tekstschemas effectief onderwijs in schriftelijke taalvaardigheid in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs dissertatie universiteit van amsterdam 1996 rijlaarsdam g contouren van een schrijfvaardigheidsdidactiek vonk 26 3 jan feb 1997 p 3 18 rijlaarsdam g g dupre leerlingenrespons hoe leerlingen elkaars teksten lezen en becommentarieren over hoe dat praktisch kan vonk 17 4 1987 p 238 257 rijlaarsdam g h van den bergh m couzijn eds effective teaching and learning of writing current trends in research amsterdam amsterdam university press 1996 rijlaarsdam g h van den bergh m couzijn effective teaching and learning of writing second edition dordrecht kluwer academic publishers te verschijnen 2004 rymenans r leren schrijven bespreking proefschriften martine braaksma en lieve vanmaele vonk 32 1 sept okt 2002 p 51 58 rubriek ingeboekt van de gein j the sense of sentence effects of grammar skills on aspects of writing proficiency proefschrift universiteit utrecht 1991 jan feb 2004 nummer 3 33e jaargang 12 bijlagen bijlage 1 de smikkel casus maandag 7 april 2003 3e lesuur les 1 opdracht overtuigende brief schrijven versie 1 stel je voor op de verpakking van de smikkelrepen die je wel eens eet heb je zien staan dat je twee gratis bioscoopkaartjes kunt krijgen op de verpakking staat spaar voor twee gratis bioscoopkaartjes dit moet je doen op de wikkels van de smikkelrepen zit 1 spaarpunt spaar 10 punten en stuur deze in een voldoende gefrankeerde envelop naar smikkel spaaractie postbus 3333 1273 kb etten leur nederland stuur ook e 0 39 aan postzegels mee voor de portokosten vermeld duidelijk je naam adres postcode en woonplaats en de gratis gratis bioscoopkaartjes worden dan zo spoedig mogelijk thuisgestuurd deze actie loopt tot 15 april 2003 het is 7 april 2003 je hebt 8 punten bij elkaar gespaard maar nu kun je nergens meer repen met punten vinden op de repen in de winkels zit geen spaarpunt meer hoewel het nog geen 15 april is je hebt je 10 punten dus niet bij elkaar kunnen krijgen toch wil je de twee bioscoopkaartjes wel graag ontvangen je stuurt daarom je 8 punten op en doet er twee hele wikkels zonder punt bij schrijf een brief die je meestuurt met de punten en de wikkels vertel waarom je geen 10 punten kunt opsturen overtuig het bedrijf smikkel ervan dat jij die twee bioscoopkaartjes wilt ontvangen en dat jij er niets aan kunt doen dat je geen 10 punten hebt zorg ervoor dat ze jou de bioscoopkaartjes toch sturen schrijf daarna de envelop let op deze eerste versie van je brief komt in je dossier bewaar je brief op een diskette print je brief en lever hem bij mij in lever ook je envelop bij mij in mail je brief naar of geef je diskette aan mij 33e jaargang nummer 3 jan feb 2004 13 bijlage 2 poster van de twee onderzoeksgroepen jan feb 2004 nummer 3 33e jaargang 14 33e jaargang nummer 3 jan feb 2004 15 bijlage 3 brieven van sabine

en van roy brief van sabine eerste versie geachte medewerkers van smikkel ik zag enkele weken geleden op een wikkkel van een smikkelreep een spaarpunt zitten toen vroeg ik me meteen af waar je dan voor kan sparen ik kocht de reep en las de informatie over deze actie meteen kocht ik er nog een ik wou wel twee bioscoop kaartjes sindsdien kocht ik nog 6 repen waardoor ik al 8 punten heb gespaard maar toen ik voor de 9e ging waren die nergens meer te sparen blijkbaar dacht de albert heijn dat de spaaractie al is afgelopen en dat terwijl het pas 7 april is en je kan sparen tot de 15e omdat ik die twee bioscoop kaartjes nooit met 8 punten haal maar ze toch echt wil hebben heb ik nog 2 smikkelrepen gekocht om u ervan te overtuigen dat ik wel tien repen heb gekocht in deze envelop stuur ik 8 startpunten en de hele smikkelreep wikkels ook stuur ik nog 0 39 eurocent mee voor de porto kosten welgeacht sabine bootbouwer adres toegevoegd maar hier niet afgedrukt brief van sabine laatste versie geachte medewerkers van smikkel ik zag enkele weken geleden op een wikkkel van een smikkelreep een spaarpunt zit ten toen vroeg ik me meteen af waar je dan voor kan sparen ik kocht de reep en las de informatie over deze actie meteen kocht ik er nog een ik wou die twee bioscoop kaartjes wel sindsdien kocht ik nog 6 repen waardoor ik al 8 punten heb gespaard maar toen ik voor de 9e ging waren die nergens meer te sparen blijkbaar dacht de albert heijn dat de spaaractie al is afgelopen en dat terwijl het pas 7 april is en je kan sparen tot de 15e ik vind het echt heel stom dat ik niet meer kan sparen ik heb bij heel veel winkels gezocht maar bij geen een hadden ze repen met punten wel kon een medewerkster me vertellen dat ik misschien kon bellen naar smikkel ik vroeg mijn moeder om dat te doen het telefoonnummer had alleen een voice mail en ze hebben ons nog steeds niet teruggestuurd gister ben ik toen maar op internet gaan kijken en daar stond dat de actie nog gewoon in orde was toen bedacht mijn moeder dat ik een brief kon sturen omdat ik die twee bioscoop kaartjes nooit met 8 punten haal maar ze toch echt wil hebben heb ik nog 2 smikkelrepen gekocht om u ervan te overtuigen dat ik wel tien repen heb gekocht in deze envelop stuur ik 8 startpunten en de 2 hele smikkelreep wikkels ook stuur ik nog 0 39 eurocent mee voor de porto kosten welgeacht sabine bootbouwer adres toegevoegd maar hier niet afgedrukt jan feb 2004 nummer 3 33e jaargang 16 brief van roy gereviseerd t u s s e n d o o r ict en onderwijs goede praktijkvoorbeelden op 9 10 en 11 maart 2004 vinden in flanders expo gent praktijkgerichte ict studiedagen plaats dit cst initiatief is gericht op de ict bewustmaking in het onderwijs en het educatief computergebruik thuis deelnemers krijgen een uitgebreid aanbod van een 80 tal praktijkseminaries en een 40 tal standhouders er gaat ook bijzondere aandacht uit naar het gebruik van ict door personen met een beperking zoals blinde en slechtziende leerlingen of leerlingen met leerstoornissen alle informatie is terug te vinden op de website 33e jaargang nummer 3 jan feb 2004